زەوی، پرتەقـــاڵێکی خەمگینە.. غەسان کەنفانی.. و: عومەر عادل عەبدوڵڵا

کاتێک لە «یافا»ەوە بۆ «عەکا» دەرچووین، هیچ پێشهاتێک لەوێدا ڕووی نەدابوو، وەک کەسێک وابوو ساڵانە لە شارێکەوە گەشت بکات بۆ شارێکی تر و ڕۆژانی چەژنی لەوێدا بەسەر بەرێت. ڕۆژەکانمان لە «عەکا» بە شێوەیەکی ئاسایی تێپەڕین و هیچ شتێکی سەیر تێدا ڕووی نەدا، ڕەنگە لەبەر بووێت، ئەو کاتە منداڵ بووم و چێژم لەو ڕۆژانە وەردەگرت، چونکە ڕێگریان لێکردم، بۆ قوتابخانە بچمەوە. هەرچییەک بێت، لە شەوی هێرشە گەورەکەی سەر «عەکا»، دیمەنەکان ڕوونتر و ڕوونتربـوونەوە …، ئەو شەوە، لە نێـوان تـاریکی پیـاوان و نـزای ژنەکاندا خراپ تێپەڕی. من و تۆ و ئەوانی تر، زۆر لەوە منداڵتر بووین بۆ ئەوەی تێبگەین، چیرۆکەکە لە سەرەتاوە، تا کۆتایی چ واتـایەک دەگەیەنێت. ئەو شەوە، هێڵەکـانی ڕوونـاکی دەرکەوتـن و بەیانیش کە جولەکەکان کشانەوە و هەڕەشەیان دەکرد و کەفیان لە دەم دەهـاتە دەرەوە. بـارهـ□گرێکی گەورە، لە بەر دەرگـای ماڵەکەمـان وەستابوو، کۆمەڵێک کەرەستەی سادەی نووستن بە جووڵەی خێرا و هێمنانە لێرە و لەوێ دەفڕێنران… من بە پشتم بە دیواری خانووە کۆنەکەوە بوو و وەستابووم، کە بینیم دایکت سواری ئۆتۆمب□□□ک□ بووە، پاشان خاڵۆزاکەت، پاشان منداڵەکان، باوکت تۆ و خوشک و براکانتی فڕێ داوە ناو ئۆتۆمب□□□ک□وە، لەسەرەوەی جانتاکان، پاشان لە گۆشەیەکەوە دەریهێنام و بۆ قەفەزی ئاسنی ناو ژووری شۆفێرەکە بەرزیان کردمەوە. بینیم «ڕیاز»ی برام بە هێمنی دانیشتووە. پێش ئەوەی بتوانم خۆم لە شوێنێکی گونجاودا جێگیر بکەم، ئۆتۆمب□□□ک□ جووڵەی کرد. کە ئۆتۆمبی□□ک□ چووە سەر ڕاستەڕێی «ڕاس نەقورە»، «عەکا»ی خۆشەویست هێدی هێدی لە ڕێگا پێچاوپێچەکاندا ون دەبوو.

کەشوهەوا، کەمێک هەور بوو، تەزوویەکی ساردیش بەسەر جەستەمەدا دەهات. «ڕیاز» زۆر بە بێدەنگی دانیشتبوو، قاچەکانی بەسەر لێواری قەفەسەکەدا بەرز کردبووەوە، پشتی بە جانتاکەوە دابوو، چاوی لە ئاسمان بوو، چەناگەم دەخستە نێوان ئەژنۆیەکانم و هەردوو قۆڵم بەسەریاندا چەماندەوە. کێڵگە پرتەقاڵییەکان، لە ڕێگاکەدا بەدوای یەکدا دەڕۆن. هەستی ترس ناخی هەموومانی دەخواردەوە. ئۆتۆمب□□□ک□ بە هەناسەبڕکێ بەسەر ڕێگە قوڕینەکەدا سەرکەوت و تەقەی سەجمەکان

لە دوورەوە وەک دەستڕاوەشاندی ماڵئاوایی دەنگیان دەدایەوە.

کاتێک دیمەکانی «ڕاس ناقورە» لە دوورەوە دەرکەوتن، هەور بەشێوەیەکی ئاسۆی بە ئاسمانی شیندا بڵاوەی پێ کردبوو. ئۆتۆمبێلەکە وەستا، ژنەکان لە نێو کەرەستە و جانتاکان دابەزین و چوونە لای جووتیارێک کە بە قاچی بڵاوەوە دانیشتبوو و سەبەتەیەک پرتەقاڵی لە بەردەمیدا بوو، لەو ساتەی پرتەقاڵەکانیان هەڵگرت… گوێمان لە دەنگی گریانیان بوو… ئەوکات پێم وابوو پرتەقاڵ شتێکی خۆشەویستە. ئەم میوە گەورە و پاکانە شتێکی ئازیز بوون بۆ ئێمە. ژنەکان پرتەقاڵیان کڕی و هەڵیانگرت بۆ نێو ئۆتۆمبێلەکە، باوکت کە لە شانی شۆفێرەکە دانشتبوو، شۆفێرەکە هاتە خوارەوە، دەستی درێژ کرد و یەکێکیانی برد، بە بێدەنگی سەیری کرد، پاشان وەک منداڵێکی بەد بەخت، گریانێکی توند و بەهێز، پێیدا تەقییەوە.

لە «ڕاس نەقورە»، تۆئۆمبیلەکەمان لە تەنیشت ئۆتۆمبیلی زۆر کەسی ترەوە ڕاوەستاند. پیاوەکان دەستیان کرد بە ڕادەستکردنی چەکەکانیان بەو پۆلیسانەی کە لەوێدا ڕاوەستابوون، نۆرەی ئێمە هات، بینیم تفەنگ و دەشکە فڕێدراونەتە سەر مێزەکە. هێڵی ئۆتۆمبێلە گەورەکان پێکەوە قەتارەیان بەستبوو و دەڕۆیشتنە نێو خاکی لوبنانەوە، ڕێگا پێچاوپێچەکان، زیاتر و زیاتر…، لە خاکی پرتەقاڵەکان دووریان دەخستینەوە، منیش دەستم کرد بە گریان، دایکت بە قووڵی دەگریا و بە بێدەنگی چاوی لەسەر پرتەقاڵەکە بوو. لە چاوەکانی باوکتدا، هەموو ئەو پرتەقاڵانەی کە بە جولەکەکان بەجێ هێشتبوو، دەدرەوشایەوە، هەموو ئەو پرتەقاڵە پاکانەی کە کڕیبووی، دار بە دار، لە ڕووخساریدا تەواو ڕەنگدانەوەی دابووەوە و لە نێو ئەو فرمێسکانەدا دەدرەوشاویەوە، کە نەیتوانی لە بەردەم ئەفسەری بنکەی پۆلیسەکەدا بەرزەفتیان بکات. کاتێک پاش نیوەڕۆ گەیشتین بە شاری «سەیدا»، بە هەمیشە بووین بە پەنابەر.

ڕێگاکە تەواو ئێمەی لە ئامێز گرتبوو. باوکت لە جاران پیرتر دەردەکەوت، وا دیار بوو کە ماوەیەکی زۆرە نەخەوتووە. لە شەقامەکەدا ڕاوەستا بوو لە بەردەم ئەو جانتایەی کە لەسەر ڕێگاکە فڕێدرا بوو، دەمتوانی بیهێنمە پێش چاوم کە ئەگەر بچمە سەرەوە بە ئەوەی شتێک بڵێم، ئەوا بە ڕووخسارمدا دەتەقێتەوە و دەڵێت: نەفرەت لە باوکت… نەفرەت…، ئەم دوو نەفرەتە، بە ڕوونی بە ڕووخسارییەوە دیار بوو، تەنانەت منیش، ئەو منداڵەی کە لە قوتابخانەیەکی ئایینی کۆنەپەرستدا گەورە بووم، لەو کاتەدا گومانم هەبوو، کە ئەم خودایە بەڕاستی دەیەوێت خەڵک دڵخۆش بکات، گومانم هەبوو کە ئەم خودایە

هەموو شتێک بیستبێت و بینیبێت. ئەو وێنە ڕەنگاوڕەنگانەی کە لە کەسای قوتابخانە بەسەرماندا دابەشکرابوون، کە گوزارشتی لەوە دەکرد، خودا بەزەیی بە منداڵەکاندا دێتەوە و بە ڕوویاندا زەردەخەنە دەکات، ئەم وێنانە وەک درۆیەکی دیکە لەو کەسانە دەهاتە بەرچاو کە قوتابخانەیەکی کۆنەپەرستانە دادەمەزرێنن، بە مەبەستی ئەوەی زیاتری کرێی خوێندن کە بکەنەوە. چیتر گومانم نییە، کە ئەو خودایەی لە فەلەستین دەماننناسی، ئەویشمان جێی هێشتووە، ئەمەی پێنابەر ، لەسەر شەستە دانیشتووین و چاوەڕێی چارەنووسێکی نوێ دەکەین، کە هەندێک چارەسەری لەگەڵ خۆیدا بهێنێت و بەرپرسیارین لە دۆزینەوەی میچێک(سەقف) بە ئەوەی شەوی تێیدا بەسەر بەرین.

شەو دۆخێکی ترسناکە و ئەو تاریکییەی کە وردە وردە بەسەرماندا زاڵ دەبوو، ترسێکی لە ڕادەبەدەری دەخستە دڵمەوە. تەنها بیرکردنەوەیەک لە بارەی ئەوەوە کە شەوەکە لەسەر شەستە بەسەر دەبەم، هەموو جۆرە ترسێکی لە مندا دەجووڵاند، ترسێکی توند و وشک بوو. کەس ئامادە نەبوو، بەزەیی پێمدا بێتەوە، کەسم نەدەدۆزیەوە ڕووی لێبکەم. نیگای بێدەنگی باوکت، وایدەکرد ترسێکی نوێ لە سینەمدا سەر هەڵبدات و پرتەقاڵی دەستی دایکت ئاگری لە سەرم بەردابوو. هەمووان بێدەنگ بوون، چاویان لە ڕێگا ڕەشەکە بوو، بەو هیوایەی کە چارەنووس لە پێچێکی ئەو ڕێگایانەوە دەربکەوێت، چارەسەری کێشەکانمان بکات و ئێمە بەرەو بنەبانێکی ئارام بەرێت؛ چارەنووس لە پێکدا هات، مامت پێش ئێمە گەیشتبووە شار و ئەو چارەنووسی ئێمە بوو.

مامت زۆر باوەڕی بە ڕەوشت نەبوو، بەڵام کاتێک خۆی بینیەوە لەسەر شەقامەکە، وەک ئێمە، ئیتر بە ڕەهای باوەڕی پێی نەما. ڕووی بەرەو ماڵێک کرد کە خێزانێکی جولەکە تێیدا نیشتەجێ بوو، دەرگاکەی کردەوە و کەلوپەلەکانی فڕێدایە ژوورەوە و بە دەموچاوە چرچ و لۆچکەیەوە ئاماژەی پێکردن و بە تۆنێکی قسەخۆشەوە دەیگوت: “بڕۆ بۆ فەلەستین...” بۆ دۆنیاییەوە ئەوان نەچوونە فەلەستین، بەڵام ترسیان لە نائومێدییەکەی هەبوو، بۆیە چوونە ژووری تەنیشت و جێیان هێشت تا چێژ لە دیمەنی بنەبان و کاشیەکان وەربگرێت.

مامت بەرەو ژوورەکەی خۆی بردین و لەگەڵ بە کەلوپەلەکان و خێزانەکەیەوە جێی کردینەوە. شەوانە لەسەر زەوی دەخەوتین، جەستە بچووکەکانمان لەسەر زەوییەکە ڕاکشا بوو و بە پاڵتەی پیاوان خۆمان دادەپۆشی. بەیانی کە لە خەو هەڵساین، پیاوەکان شەویان بە دانیشتن لەسەر کورسی بەسەر دەبرد. کارەسات دەستی کردبوو بە دۆزینەوەی

ڕێگایەکی قیرتاوکراو بۆ ئەوە بەرەو خانەکانی جەستەمان هەنگاو بنێت.

لە «سەیدا» زۆر نەماینەوە، ژوورەکەی مامت تەنانەت بەشی نیوەمانی نەدەکرد، لەگەڵ ئەوەشدا سێ شەو جێگەی بۆ کردینەوە. پاشان دایکت داوای لە باوکت کرد کارێک بدۆزێتەوە، یان با بگەڕێینەوە بۆ خاکی پرتەقاڵ، بەڵام باوکت بە دەنگێکی لەرزۆک و پڕ لە ناڕەزایەتی هاوارێکی بەسەردا کرد، بۆیە بێدەنگ بوو. کێشەی خێزانەکەمان دەستی پێکردبوو، ئێمەش لەگەڵ زەوی و خانوو و شەهیدانەکانمان، خێزانە بەختەوەر و نزیک لە یەکەمان بەجێهێشت.

من نەمدەزانی باوکت ئەو پارەی لە کوێوە دەستکەوت بوو، بەڵام دەزانم ئەو زێڕانەی فرۆشت کە بۆ دایکتی کڕی بوو، بە مەبەستی دڵخۆشکردنی و شانازیکردن بە هاوسەرەکەیەوە، بەڵام ئەو زێڕە بای ئەوەندە نەبوو، کێشەکانمان چارەسەر بکات، بۆیە سەرچاوەیەکی دیکەی پێویست بوو، ئایا شتێکی قەرز کردووە؟ ئایا شتێکی تری فرۆشتووە و لەگەڵ خۆی بردوویەتی، بەبێ ئەوەی ئێمە بیبینین؟ نازانم، بەڵام لەبیرمە، کە چووینە گوندێک لە پەراوێزی «سەیدا»، لەوێ باوکت لەسەر باڵکۆنە بەرز و بەردینەکە دانیشتبوو، بۆ یەکەمجار زەردەخەنەی دەکرد، چاوەڕێی گەڕانەوەی پانزەی ئایار دەکات لە دوای سوپای سەرکەوتوو.

لە ١٥ی ئایار دوای چاوەڕوانییەکی تاڵ کۆتایی هات؛ ڕێک کاتژمێر دوانزە، باوکت لە کاتێکدا من بە توندی خەوتبووم بە پێی خۆی چەقاندم و بە دەنگێک کە بە هیوایەکی بوێرەوە دەقیژاندەوە وتی: “هەڵسە… شایەتحاڵی چوونە ژوورەوەی سوپای عەرەب بە، بۆ نێو خاکی فەلەستین.” وەک شێتێک هەستام و لە نیوەی شەودا بە پێی پەتی لە گردەکاندا دابەزین، بۆ ئەو شەقامەی کە کیلۆمەترێکی تەواو لە گوندەکەوە دوورە، هەموومان، گەنج و پیر، وەک شێتێک هەناسەمان دەدا و ڕامان دەکرد. گڵۆپی ئۆتۆمبێلەکان، لە دوورەوە دەبینران، بەرەو «ڕاس نەقورا» بەرز دەبوونەوە، کاتێک گەیشتینە شەقامەکە هەستمان بە سەرما کرد، بەڵام قیڕەی هاوارەکانی باوکت بەرزەفتی زۆربەمانی دەکرد و وەک منداڵێکی بچووک دەستی کرد بە ڕاکردن بە دوای ئۆتۆمبێلەکاندا و هاواریان دەکرد، بە دەنگێکی زەق هاوار دەکرد وهەناسەی دەدا، هەر وەک منداڵێکی بچووک بە دوای ه□□□ی ئۆتۆمبێلەکاندا ڕایدەکرد. ئێمە لە تەنیشتی بە هەمان شێوە ڕامان دەکرد و لەگەڵیدا هاوارمان دەکرد، سەربازەکانیش لە ژێر کڵاوەکانیانەوە، بێدەنگ سەیری ئێمەیان دەکرد… ئێمە هەناسەمان

دەدا، لە کاتێکدا باوکت کە لە پەنجا ساڵیدا بوو، ڕای دەکرد و پاکەتە جگەرەی لە گیرفانی دەرهێنا و بۆ سەربازەکان فڕێی دەدا.

ئۆتۆمبێلەکان لەناکاو ڕاوەستان و بە ماندوویییەوە بۆ ماڵ گەڕاینەوە، لەسەرخۆ هەناسەمان دەدا. باوکت بێدەنگ بوو، ئێمەش بێدەنگ بووین. کاتێک ئۆتۆمبێلێک تێپەڕی، ڕووناکی لایتەکان ڕووخساری باوکتی ڕۆشن دەکردەوە. ڕوومەتەکانی پڕ فرمێسک بوون، دوای ئەوە، شتەکان زۆر بە هێواشی دەجووڵان، ڕاپۆرت درۆینە و ڕاستییە تاڵەکان فریوی داین و دووبارە ڕووخسارمان گرژی دایگرت. باوکت زۆر بە سەختی کرد بە باسکردنی فەلەستین و ئەو ڕابردووە خۆشەی لە باخ و ماڵەکانیدا بەسەر برد بوو، ئێمە دیوارێکی زەبەلاح بووین، بەرامبەر ئەو کارەساتەی کە زاڵ ببوو، بەسەر ژیانێکی نوێدا. ئێمەش، ئەو نەفرەت لێکراوانە بووین ، کە زۆر بە ئاسانی بۆمان دەردەکەوت، کە بەیانی زووە، دەبێت بە فەرمانی باوکت بەسەر شاخەکەدا سەربکەوین، بێ ئەوەی داوای ژەمێکی بەیانی بکەین.

شتەکان بەرەو ئاڵۆزبوون دەچوون. سادەترین شت بە شێوەیەکی سەرسوڕهێنەر توانای وروژاندنی باوکتی هەبوو. بە تەواوی بیرمە ئەو ڕۆژە کە کەسێک داوای شتێکی لێکرد کە من نایزانم و لەبیرم نییە ئەو شتە چی بوو، یەکسەر تووڕە بوو و هەڵچوو، پاشان هەموو گیانی دەلەرزین وەک ئەوەی ڕەشەبایەک لێیدابێت، چاوەکانی بەدەوری خۆیدا سوڕانەوە و سەیری کردین. بیرۆکەیەکی نەفرەتی لە مێشکدا چەکەرەی کرد، ڕاوەستا وەک ئەوەی کۆتایی دەخۆشکەری دەزیبێتەوە. لە ناوەڕاستی هەستکردنی مرۆڤێک بە توانای کۆتاییهێنان بە کێشەکانی و هەستکردنی بە ترس پێش ئەوەی شتێکی مەترسیدار ڕوو بدات، دەستی کرد بە قسەکردن و بە خولانەوە وگەڕان بەدوای شتێکدا، کە ئێمە نەماندەتوانی بیبینین، پاشان پەلاماری سندوقەکەکدا کە لە «عەکا»وە لەگەڵ خۆماندا هەڵمانگرتبوو و بەوپەڕی ترس و تووڕەییەوە، دەستی کرد بە بڵاوکردنەوەی شتەکانی ناو سندوقەکە، لە یەکەم ساتدا دایکت لە هەموو شتێک تێگەیشت؛ پاڵنەرێک بوو بەو سەرلێشێواوییەی کە دایکێک دەکەوێتە ناویەوە کاتێک منداڵەکانی ڕووبەڕووی مەترسی دەبنەوە، پاشان ئیمەی بەرەو دەرەوە پاڵ پێوەنا و داوای لێکردین بەرەو شاخەکە ڕابکەین، بەڵام لە پەنجەرەکەوە دەرنەچووین، گوێچکە بچووکەکانمان بە دارەکەیەوە چەقاند، بە ترسێکی زۆرەوە گوێمان لە دەنگی باوکت گرت: "دەمەوێت بیانکوژم و دەمەوێت خۆم بکوژم، دەمەوێت تەواو بم، من ئەمەم دەمەوێت."

باوکت بێدەنگ بوو. کاتێک گەڕاینەوە، تلە درزی دەرگاکەوە سەیری ژوورەکەمان کرد، بینیمان لەسەر زەوی پاڵکەوتبوو و لەسەرخۆ هەناسەی دەدا، ددانەکانی لێکدەخشاند و دەگریا، لە کاتێکدا دایکت لە لایەک دانیشتبوو و بە ئاماژەکانی ئاگادارکردنەوە سەیری دەکرد، ئێمە زۆر تێنەگەیشتین، بەڵام بیرمە کە کاتێک دەمانچە ڕەشەکەم بینی لەسەر زەوی کەوتبوو، لە هەموو شتێک تێگەیشتم، وەک ئەو ترسێکی کوشندە کە بەر منداڵێک دەکەوێت، کە لەناکاو جنۆکەیەک دەبینێت، دەستم کرد بە ڕاکردن بەسەر شاخەکەدا و هەڵهاتم.

کاتێک لە ماڵەوە دوور بووم، لە هەمان کاتدا لە خودی منداڵیم دوور کەوتمەوە، هەستم دەکرد ژیانمان چیتر شتێکی ئاسان نییە، بە ئەوەی بە ئارامی بژین، بارودۆخەکە گەیشتوو بەوە کە جگە لەوە کە فیشەکێک بنرێت بە سەری هەریەکێکمانەوە هیچ شتێک چارەسەرێکی دیکە هەڵناگرێت، بۆیە دەبێت وریا بین لە کارەکانمان بە ئەوەی شایستە دەربکەوین. نابێت داوای خواردن بکەین، تەنانەت ئەگەر برسیش بین. دەبێت بێدەنگ بین کاتێک باوکمان باسی کێشەکانی دەکات ، بە زەردەخەنەیەکەوە سەرمان بجووڵێنین، کاتێک پێمان دەڵێت بچنە سەر شاخەکە و تا نیوەڕۆ مەگەڕێنەوە.

ئێوارە، کە تاریک داهات، گەڕامەوە ماڵەوە. باوکت هێشتا نەخۆش بوو، دایکت لە تەنیشتی دانیشتبوو. چاوەکانت وەک چاوی پشیلە دەدرەوشایەوە، لێوەکانی بەیەکەوە لکێندرابوون، وەک ئەوەی هەرگیز نەکرابێتەوە، وەک شوێنەواری برینێکی کۆن کە هەرگیز سارێژ نەبووبێت.

لەوە هەموومان کەڕەکە بوون، وەکوو چۆن لە منداڵیمان دوورکەوتینەوە، بە هەمان شێوە لە خاکی پرتقاڵەکاندا دوور کەوتبووینەوە، ئەو پرتەقاڵانەی کە جووتیارێک پێی گووتین: ئەگەر دەستی ئاودانیان بگۆڕدرێت، وشک دەبن.

باوکت هێشتا نەخۆش بوو، لە سەر جێگاکەی پاڵکەوتبوو، دایکت فرمێسکێکی کارەساتئامێزی دەڕشت، کە تا ئەمڕۆش، لە چاوەکانیدا قەتیس ماوە، بە دزییەوە چوومە ژوورەکەوە، وەک دەرکراوێک کاتێک سەیری دەموچاوی باوکتم کرد، لە تووڕەییدا دەلەرزی. لە هەمان کاتدا، دەمانچە ڕەشەکەم بینی لەسەر مێزەکە و لە تەنیشتیەوە پرتەقاڵێک دانرا بوو، پرتەقاڵەکە وشک بووەتەوە.

غەسان کەنەفانی.

لە پەرتووکی (زەوی، پرتەقاڵێکی خەمگینە)

و: عومەر عادل عەبدوڵڵا